

JONGEREN EN DIGITALE VAARDIGHEDEN

Ook voor jongeren is het niet vanzelfsprekend dat zij zelfstandig kunnen deelnemen aan de digitale samenleving.

Rapport

BplusC Leiden

Team Inclusie

Hidde Stobbe

Inhoud

1.1 Aanleiding	3
1.2 Doelstelling	3
1.3 Digitale geletterdheid en jongeren	3
1.4 BplusC en dienstverlening	5
De bibliotheek als netwerkorganisatie	5
Huidig aanbod volwassenen	5
Pilots in 2024	6
Samenwerking met Leidse Laptoppers	7
Andere bibliotheken	7
1.5 Opzetten pilot	8
Kiezen voor een subdoelgroep en thema	8
Jongeren en digitale (overheids-)zaken	9
Andere samenwerkingen	10
1.6 Pilot 'Jongeren en digitale (overheids-)zaken'	10
De inhoud van de workshops	10
Het voorbereiden en geven van de workshops	11
Reacties op de workshops	12
Bevindingen jongeren	12
Bevindingen workshopleiders	13
Bevindingen docenten	13
1.7 Aanbevelingen	14
Structureel onderdeel van het curriculum	14
Samenwerken met jongerenorganisaties	14
Medewerker bij de bibliotheek	15
Digitale geletterdheid als onderdeel van dBos (STEK)	15
Subdoelgroepen (Da Vinci College ISK en Statushouders)	15
1.8 Contact	15
1.9 Bijlagen	16
Bijlage A	16
Bijlage B	16
Bijlage C	17

1.1 Aanleiding

De rol van organisaties als BplusC is de afgelopen jaren mede door landelijk beleid sterk veranderd van culturele instelling naar een organisatie met een bredere maatschappelijke educatieve opdracht. In het [bibliotheekconvenant 2024-2027](#) staan de drie maatschappelijke opgaven centraal. Ook BplusC moet zich verhouden tot de actuele ontwikkelingen in de bibliotheeksector. Het meerjarenbeleidsplan (2024-2027) beschrijft wat binnen deze context de visie en prioriteiten van de organisatie zijn. Een belangrijk gegeven is dat BplusC meer mét de inwoners van Leiden wil gaan samenwerken, in plaats van alleen vóór hen:

“Van traditionele bibliotheek en centrum voor kunst en cultuur naar een buurtgerichte partner voor persoonlijke ontwikkeling.” (Meerjarenbeleidsplan 2024-2027, p. 10).

BplusC wil daarnaast dat alle inwoners van Leiden en Leiderdorp de benodigde basisvaardigheden kunnen ontwikkelen, zodat iedereen volwaardig mee kan doen in de maatschappij. Zo stelt BplusC zich in het meerjarenbeleidsplan als doel *“dat alle Leidenaren kunnen meedoen aan de samenleving als zelfstandige positief kritische burgers”* (p. 7). De gemeente Leiden deelt deze doelstelling met de bibliotheek, ook op het gebied van digitale vaardigheden. Vanaf 2025 verschuift de focus van de gemeente naar een bredere aanpak basisvaardigheden die naast leesvaardigheid ook rekenen en digitale vaardigheden omvat. Dit wordt beschreven in het regionaal beleid basisvaardigheden voor 2025-2028:

“Alle inwoners van arbeidsmarktregio Holland Rijnland hebben voldoende (toegang tot) basisvaardigheden om mee te doen aan de samenleving.” (Regionaal beleid 2025-2028, p. 9)

In opdracht van de gemeente Leiden onderzocht BplusC wat de bibliotheek kan doen om jongeren als doelgroep te ondersteunen bij hun digitale uitdagingen en wat de behoeften van de jongeren zelf hierin zijn. Ook voor jongeren is het niet vanzelfsprekend dat zij zelfstandig kunnen deelnemen aan de digitale samenleving. Door jongeren als doelgroep te kiezen draagt BplusC bij aan een stuk preventie, omdat ze worden voorbereid om zelfstandig en met een kritische blik deel te nemen aan de samenleving. De jongeren in Leiden die hulp behoeven zijn de afgelopen jaren beter in beeld gekomen door de [Stichting Leidse Laptops](#). Leidse Laptops doneert laptops aan jongeren in een kwetsbare situatie tussen de 11 en 30 jaar. Deze organisatie was een belangrijke samenwerkingspartner binnen de opdracht.

BplusC wil het aanbod voor jongeren graag duurzaam integreren in haar dienstverlening. De wijze waarop het aanbod moet worden ingevuld is op dit moment nog niet bekend: het project ‘Jongeren en digitale vaardigheden’ was hiervoor een verkenning van de mogelijkheden. Onderliggend rapport beschrijft het verkennende onderzoek, de bevindingen uit de pilot en aanbevelingen voor de toekomst.

1.2 Doelstelling

Het uiteindelijke doel waar het onderzoek en de pilot aan bijdragen is **het vergroten van de digitale geletterdheid van jongeren in Leiden, waardoor ze zelfstandig kunnen participeren in de digitale samenleving.**

1.3 Digitale geletterdheid en jongeren

In de komende paragrafen worden een aantal belangrijke bronnen besproken die ingaan op de thema's digitale geletterdheid en jongeren. Door het geven van een overzicht van een aantal onderzoeken, beleidsplannen en andere informatieve bronnen wordt de noodzaak van het bijbrengen van digitale vaardigheden aan jongeren verduidelijkt.

Uit het grootschalige onderzoek [ICILS 2023](#), de International Computer and Information Literacy Study, blijkt dat veel Nederlandse leerlingen moeite hebben om de betrouwbaarheid van digitale informatie te beoordelen. Ook bezitten ze slechts basale vaardigheden om met computers om te gaan. Één op de drie leerlingen bezit ook (een aantal van) deze vaardigheden niet.

Het Trimbos-instituut, Expertisecentrum Inclusief Onderwijs (ECIO), Pharos, Erasmus Sync Lab en de Universiteit Utrecht deden onderzoek naar de risicofactoren van en oplossingen voor prestatiedruk en stress bij mbo-studenten. Onder mbo-studenten zien we veel vaker jongeren met financiële stress, taalachterstanden, een klein of geen sociaal netwerk met de nodige kennis en een gevoel van schaamte over al deze zaken. [Het rapport](#) uit 2024 concludeert dat het verbeteren van de basisvaardigheden en financiële positie van studenten kunnen bijdragen aan de vermindering van prestatiedruk en stress.

Er wordt op dit moment veel onderzoek gedaan naar wat de rol van de bibliotheek kan zijn op het gebied van digitale geletterdheid, [digitale inclusie](#) en [digitaal burgerschap](#). Binnen het bibliotheekstelsel is de Koninklijke Bibliotheek (KB) kartrekker op deze thema's: de KB deelt regelmatig kennis en actuele updates over dit onderwerp. Ook houden veel bibliotheken zich al enige tijd bezig met hoe zij jongeren aan de bibliotheek kunnen binden en hoe zij hun aanbod voor deze doelgroep het beste kunnen vormgeven en onder het voetlicht kunnen brengen. Zo loopt er bij Probiblio (provinciale ondersteuningsinstelling voor bibliotheken in Noord- en Zuid-Holland) van 2025 tot en met eind 2026 een grootschalig project over [jongeren als doelgroep](#) in de bibliotheek. En ook het [bibliotheekconvenant 2024-2027](#) bekrachtigt met nieuwe doelstellingen dat jongeren een belangrijke doelgroep zijn.

De Rijksoverheid heeft een [Masterplan Basisvaardigheden](#) geschreven. Het masterplan is geschreven om scholen te ondersteunen bij het ontwikkelen van passend onderwijs rondom de basisvaardigheden: taal, rekenen-wiskunde, digitale geletterdheid en burgerschap. De overheid ziet het belang van het investeren in een duurzame verbetering van de basisvaardigheden van leerlingen.

Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO) is als uitvoeringsorganisatie op dit moment de nieuwe ontwikkelde [conceptkerndoelen](#) voor het leergebied digitale geletterdheid aan het beproeven in opdracht van de Rijksoverheid. De verwachting is dat de definitieve kerndoelen burgerschap en digitale geletterdheid, na taal en rekenen-wiskunde, in de zomer van 2025 worden opgeleverd. De kerndoelen zijn nog niet wettelijk verplicht, maar er ligt wel een flinke basis waar bibliotheken op voort kunnen borduren en op in kunnen spelen op het gebied van taal en digitaal voor een effectieve samenwerking met scholen. SLO onderscheidt vier domeinen binnen digitale geletterdheid:

- Digitale informatievaardigheden
- Computational thinking
- Mediawijsheid
- Praktische ICT-vaardigheden

De waardevolle inzichten uit het rapport ["Jongeren en de digitale overheid"](#) en handreiking ["Bereik jongeren vanuit het IDO"](#) van Digisterker en het document ["Jongeren en beperkte basisvaardigheden"](#) van Probiblio nemen we mee. Zo bouwen we voort op bestaande kennis en ervaring.

1.4 BplusC en dienstverlening

De bibliotheek als netwerkorganisatie

Als het gaat om de ondersteuning van jongeren is de bibliotheek onderdeel van een groot netwerk in Leiden. Samenwerking met de welzijnsorganisaties en het onderwijs om de jongeren te bereiken is dan ook absoluut noodzakelijk. Binnen het onderwijs werken docenten onder hoge druk en zijn al veel tijd kwijt aan het geven en voorbereiden van de reguliere lessen. Het ligt daarom voor de hand om passend aanbod te ontwikkelen dat de docenten eenvoudig en zonder veel extra tijdbesteding kunnen inzetten. De bibliotheek kan hierbij het onderwijs expertise aanbieden en faciliteiten. De welzijnsorganisaties staan dichtbij de doelgroep en hebben in het werken met en voor jongeren veel kennis en ervaring. Als bibliotheek kun je samen met deze organisaties optrekken in het bereiken en bedienen van jongeren. Dit sluit ook aan op de meerjarige strategie van BplusC.

Voor BplusC is het van belang dat de komende jaren de informatiepleinen en samenwerkingen met externe partners en inwoners van Leiden verder worden vormgegeven. De **informatiepleinen** op de verschillende vestigingen worden verder ontwikkeld. Deze pleinen worden de verzamelpunten van (digitaal) aanbod vanuit de bibliotheek. Onderdeel hiervan zijn onder andere het Informatiepunt Digitale Overheid (IDO) en het (Digi)Taalhuis. Daarnaast krijgen ook andere (maatschappelijke) organisaties uit de stad een plek op het informatieplein.

BplusC kiest in de komende jaren voor een wijkgerichte aanpak. De **samenwerkingen** met onderwijs, gemeente, welzijnsorganisaties en inwoners worden versterkt en uitgebreid. De opdracht past binnen deze doelstelling van de bibliotheek. BplusC gaat de samenwerkingen verder verkennen en zorgen voor duidelijkheid over waarom en waarvoor de (kwetsbare) jongeren terecht kunnen bij de bibliotheek. Het is daarbij ook van belang dat BplusC niet gaat doen wat een ander binnen Leiden al goed doet.

Huidig aanbod volwassenen

Op dit moment is er bij BplusC een uitgebreid aanbod op het gebied van digitale vaardigheden voor volwassenen. Voor jongeren ontbreekt er nog een aansprekend aanbod. BplusC wil onderzoeken hoe ze haar aanbod ook voor jongeren aantrekkelijker en relevant kan maken. Hieronder wordt een toelichting gegeven op het bestaande digitale aanbod.

Informatiepunt Digitale Overheid (IDO)

Binnen BplusC worden er op dit moment nieuwe plannen gemaakt om de dienstverlening vanuit het IDO te verbeteren. Bij het IDO kunnen inwoners gratis hulp krijgen bij digitale overheidszaken. Met name de wat oudere doelgroep weet het IDO te vinden.

Digitaal Spreekuur

Voor andere technische en digitale vragen kunnen mensen terecht bij het Digitaal Spreekuur. Bij het Digitaal Spreekuur kunnen bezoekers vragen stellen over de laptop, e-reader of tablet, maar kunnen mensen ook geholpen worden met vragen als: "hoe installeer ik een app?". Op dit moment komen er bij het spreekuur weinig tot geen jongeren.

Digicursussen

Voor volwassenen zijn er een aantal cursussen die zij bij de bibliotheek of thuis kunnen volgen. De cursussen [Kennismaken met computer en internet](#) en [10x websites oefenen](#) zijn er om kennis te maken met de computer en je weg te vinden op het internet. De [Digisterker](#) cursus leert je werken met de digitale overheid en er is een cursus van [Digivitaler](#) om je wegwijs te maken in de digitale zorg. Via [Seniorweb](#) kunnen mensen thuis oefenen met digitale vaardigheden.

Het huidige digitale aanbod van BplusC is op dit moment niet toereikend voor jongeren. Verschillende onderzoeken en pilots laten zien dat jongeren niet uit zichzelf naar de bibliotheek komen met hulpvragen. BplusC ziet daarom een kans voor een versterkte samenwerking met het

onderwijs en jongerenorganisaties. Kinderen op basisscholen komen vaak naar de bibliotheek om boeken te lenen en weer in te leveren. Jongeren daarentegen verliezen de connectie met de bibliotheek, omdat er op dit moment voor middelbare scholen geen reden is om hun klassen mee te nemen naar de bibliotheek. BplusC wil deze jongeren echter niet uit het oog verliezen.

BplusC ziet dagelijks wel veel havo- en vwo-scholieren en hbo- en wo-studenten die komen studeren in de hoofdvestiging op de Nieuwstraat. Vmbo- en mbo-scholieren voelen op dit moment geen noodzaak om naar BplusC te komen (zij hebben bijvoorbeeld (bijna) geen huiswerk), waardoor zij veel minder in aanraking komen met het aanbod van BplusC. Juist deze groep jongeren zou veel baat hebben bij ondersteuning, zoals werd geconstateerd in de onderzoeken van ICILS en het Trimbos-instituut. Daarnaast zijn de jongeren, naast vele andere mensen, zich nog niet bewust van het brede aanbod van de bibliotheek. Ze verwachten voornamelijk dat ze bij een bibliotheek boeken kunnen lenen en niet dat ze hier ook terecht kunnen met vragen over digitale (regel-)zaken.

Het IDO moet een informatiepunt worden waar jongeren ook naartoe willen komen. Het zou goed kunnen dat het IDO naar de jongeren toe moet komen om ze te bereiken, bijvoorbeeld door een spreekuur op een school te starten. BplusC hoopt de mogelijkheden hiervoor in de toekomst verder te verkennen.

Pilots in 2024

Twee pilots in 2024 gaven BplusC waardevolle inzichten voor de pilot die wij in 2025 hebben gedraaid. Hieronder worden beide pilots kort toegelicht.

ICT-Helpdesk

In het laatste kwartaal van 2024 heeft BplusC een pilot uitgevoerd in de vorm van een ICT-helpdesk voor jongeren. De helpdesk was een fysieke plek in de hoofdvestiging van BplusC. Jongeren konden zich zonder afspraak melden bij de helpdesk met vragen over de werking van hun laptop, de digitale overheid en veilig internetten. Het spreekuur werd bemand door een ICT-student van [Studentaanbedrijf](#). We hebben jongerenorganisaties gevraagd om de flyers binnen hun netwerk te delen en de jongeren naar de helpdesk door te verwijzen. Daarnaast hebben we in alle vestigingen van BplusC posters opgehangen en was er aandacht voor de helpdesk op sociale media. Deze pilot deden we in samenwerking met Leidse Laptops. Helaas hebben jongeren geen gebruik gemaakt van de ICT-helpdesk.

Pilot Digisterker 'Lokale samenwerking jongeren en digitale regelzaken'

Het afgelopen jaar hebben zes organisaties samengewerkt aan het testen van vijf workshops voor jongeren die zijn ontwikkeld door Digisterker. Deze workshops zijn er om jongeren tussen de 14 en 21 jaar bewust te maken van hun digitale regelzaken. Daarnaast geven de workshops jongeren ook inzicht in waar ze (fysiek) hulp kunnen vinden. De workshops bieden ieder stof voor maximaal 1.5 uur, maar kunnen worden ingekort en de verdere vorm en inhoud van de workshops staat niet vast. De thema's van de workshops zijn:

- Bank- & Geldzaken
- Bijbaan
- Studeren
- Zorgverzekering
- 18 jaar

In deze pilot heeft BplusC samen met jongerenorganisatie [SHout!](#) twee workshops getest in de praktijk:

Voor de workshop 'Zorgverzekering' heeft BplusC jongeren proberen te werven via een Instagram campagne. Uiteindelijk zijn er geen jongeren door de campagne naar de workshop gekomen. De pilot liet ons zien dat voornamelijk inzetten op onlinecommunicatie niet toereikend is. Jongeren als doelgroep zijn moeilijk om te bereiken, laat staan te activeren.

De workshop '18 jaar' gaven we in samenwerking met een middelbare school in Leiden. Het contact verliep via een docent maatschappijleer die met zijn klas onder schooltijd naar de bibliotheek kwam. De leerlingen waren 14 of 15 jaar, wat eigenlijk nog wat jong was om de noodzaak te zien van de inhoud van deze workshop.

[De workshops](#) zijn nu beschikbaar en kunnen worden gegeven door jongerenorganisaties en bibliotheken. [De eindpublicatie](#) van de pilot wordt half juni, na een landelijke kennisdeelsessie, gedeeld.

Samenwerking met Leidse Laptops

De opdracht aan BplusC om te verkennen hoe zij jongeren kunnen ondersteunen bij hun digitale uitdagingen is ontstaan vanuit de wens van de gemeente Leiden om jongeren die het nodig hebben meer hulp te kunnen bieden. Deze jongeren zijn de afgelopen jaren beter in beeld gekomen in Leiden door Leidse Laptops.

Leidse Laptops zamelt laptops in en laat deze opknappen. De refurbished laptops worden geschonken aan jongeren tot 30 jaar en aan statushouders die geen geld hebben om zelf een laptop aan te schaffen. Een laptop verschaft de mogelijkheid een opleiding of taallessen te volgen, werk te vinden, en in meer algemene zin: mee te doen met de steeds meer gedigitaliseerde maatschappij.

Om in aanmerking te komen voor een laptop moeten de jongeren aan een aantal voorwaarden voldoen:

- De jongere is woonachtig in de Leidse regio
- De jongere en de familie van de jongere hebben geen geld om een laptop te kopen (max. 130% van bestaansminimum)
- De jongere heeft de laptop nodig voor school, studie (bijv. MBO Rijnland) of werk
- Dit geldt ook voor statushouders die aan de bovenstaande voorwaarden voldoen

In gesprekken die Michiel Janssen (initiatiefnemer Leidse Laptops) heeft gevoerd met een aantal experts uit het welzijnsnetwerk in Leiden kwamen een aantal belangrijke zaken naar voren. De jongeren kunnen bijvoorbeeld nog onvoldoende overweg met Word, PowerPoint en Excel (praktische ICT-vaardigheden), hebben een gebrek aan kennis over financiële zaken en de digitale overheid (digitale informatievaardigheden) en zouden veel baat hebben bij uitleg over veilig gebruik van het internet (mediawijsheid).

Andere bibliotheken

BplusC is in gesprek gegaan met een aantal bibliotheken die op hun eigen manier werken met jongeren. Dit waren Bibliotheek Rotterdam, Bibliotheek Kennemerwaard (regio Alkmaar), Jongerenbib Permeke (Antwerpen), Bibliotheek AanZet (regio Dordrecht) en Bibliotheek Venlo. We hebben hun ervaringen en expertise op het gebied van jongeren en digitale geletterdheid meegenomen.

Hieronder staan de drie belangrijkste learnings beschreven:

1. Neem voldoende tijd als je met en/of voor jongeren gaat werken.
2. Ga in gesprek met de jongeren en vraag waar zij behoefte aan hebben.
3. Zoek de jongeren op in jouw gemeente, want ze zullen niet snel uit zichzelf naar jou toekomen.

Bibliotheek Kennemerwaard (regio Alkmaar)

Een opvallend voorbeeld is bibliotheekmedewerker Willem Zevenhuizen. Willem is voormalig jongerenwerker en werkt nu voor de bibliotheek. Hij probeert een verbinding te leggen tussen de jongeren en wat de bibliotheek voor hen kan betekenen op het gebied van digitale geletterdheid. Hiervoor gaat hij het gesprek aan met jongeren op scholen, festivals en andere plekken waar jongeren komen, en deelt hij zijn 06 nummer als de jongeren daar behoefte aan hebben. Willem is een duidelijk aanspreekpunt voor de jongeren en een vertrouwenspersoon. Dit verlaagt de drempel voor jongeren om met hulpvragen aan te kloppen bij de bibliotheek.

1.5 Opzetten pilot

Kiezen voor een subdoelgroep en thema

Het is van belang dat de bibliotheek afbakt waar zij jongeren wil en kan ondersteunen bij hun digitale uitdagingen. Er zijn diverse digitale vaardigheden waarvoor de bibliotheek begeleiding en ondersteuning aan kan bieden. BplusC zal een keuze moeten maken binnen deze onderwerpen, en het beschikbare (landelijke) aanbod voor bibliotheken. In de keuze neemt BplusC de behoeften van de jongeren zelf mee.

Aan de start van het project sprak BplusC over jongeren tussen de 12 en 30 jaar. Dit betekent dat we te maken hadden met een grote, brede doelgroep. Er werd snel geconcludeerd dat het van belang was om kleinere doelgroepen binnen deze grote doelgroep te onderscheiden om passend aanbod te ontwikkelen. Hier kwamen de welzijnsorganisaties, het onderwijs, experts en andere bibliotheken (als best practices) in beeld. Door het voeren van verkennende gesprekken met medewerkers van deze organisaties is er een goed beeld ontstaan van het huidige aanbod voor jongeren en wat er momenteel rondom digitale ondersteuning voor jongeren ontbreekt.

BplusC wilde voor het uitvoeren van de pilot kiezen voor een doelgroep waarvan de noodzaak voor begeleiding en ondersteuning het grootst is. Er bleken drie doelgroepen in Leiden te zijn met een duidelijke noodzaak. Hieronder staan de drie doelgroepen beschreven en daarnaast is beschreven door welke organisaties deze doelgroepen onder de aandacht van BplusC zijn gebracht. Een overzicht van deze organisaties is te vinden in bijlage A.

Statushouders 18+

De statushouders (18 tot 30 jaar) worden in één jaar voorbereid op instroming in het onderwijs. Er is op dit moment goed taal- en rekenonderwijs voor deze doelgroep, maar begeleiding bij het ontwikkelen van de digitale vaardigheden ontbreekt nog. Om te voorkomen dat deze doelgroep op digitaal vlak met een achterstand aan hun opleiding begint, zijn deze jongeren gebaat bij meer ondersteuning.

Organisatie: Gemeente Leiden, Team Werk & Inkomen

Jongeren 14 t/m 18 jaar

We gingen in gesprek met welzijnsorganisaties die verbonden zijn aan Leidse Laptops. Met name SHout! en SOL betekenen veel voor de jongeren in Leiden. Digitale overheidszaken zijn een belangrijk thema en jongeren kunnen op dit gebied ondersteuning gebruiken. Er zijn verscheidene onderzoeken gedaan die met opvallende cijfers komen. Zo doet twee op de drie 15- tot 18-jarigen geen belastingaangifte, met als gevolg dat veel jongeren een teruggave laten lopen ([Belastingdienst, 2023](#)). Zij missen daardoor gemiddeld 150 euro per jaar. Daarnaast vraagt twee op de drie mbo-studenten geen zorgtoeslag aan en laat daardoor meer dan 1.000 euro per jaar liggen. Dat komt naar voren uit onderzoek van het [Nibud \(2021\)](#), het voorlichtingsinstituut over geldzaken. Dit zijn voorbeelden die de noodzaak voor meer begeleiding en ondersteuning bij digitale (overheids-)zaken laten zien.

Organisaties: SHout!, SOL Leiden, Inclusio Leiden & Leiderdorp, SchuldHulpMaatje, Stichting Leergeld

Jeugd 11 t/m 13 jaar

In het gesprek met JES Rijnland kwam naar voren dat sommige jongeren moeilijkheden ervaren op het digitale vlak tijdens de overgang naar het voortgezet onderwijs. Er wordt van de jongeren verwacht dat zij goed overweg kunnen met een laptop en de verschillende applicaties. Sommige jongeren hebben thuis weinig of nog nooit met een laptop gewerkt en kunnen hierover ook geen vragen stellen binnen hun (sociale) netwerk.

Organisatie: JES Rijnland

Jongeren en digitale (overheids-)zaken

Gebaseerd op het vooronderzoek dat in voorgaande hoofdstukken is omschreven, hebben we een pilot opgezet. Voor de pilot is de keuze gevallen op jongeren tussen de 14 en 18 jaar. Tussen hun 14e en 18e levensjaar moeten jongeren veel digitale (overheids-)zaken regelen: met name de leeftijd 18 jaar is een belangrijke leeftijd als het gaat om digitale regelzaken. De jongere is dan volwassen en er zijn veel zaken die ze (zelfstandig) moeten regelen, zoals het afsluiten van een eigen zorgverzekering en het aanvragen van zorgtoeslag. Uit onderzoek blijkt dat dit voor veel jongeren een uitdaging is en het blijkt dat jongeren zicht niet bewust zijn van dat ze veel kennis missen over het regelen van digitale (overheids-)zaken.

Er zijn nog een aantal belangrijke redenen waarom BplusC kiest voor deze subdoelgroep en het thema digitale (overheids-)zaken. Deze worden hieronder beschreven.

Onderwijs (zie “samenwerkingen” p. 5)

BplusC ziet het belang van de samenwerking met het onderwijs als het gaat om jongeren als doelgroep. Op school zijn jongeren al in een leeromgeving, waardoor we de kennis uit de workshops beter over kunnen dragen. Daarnaast moet het onderwijs straks lessen gaan geven op het gebied van digitale geletterdheid. De verwachting is dat de kerndoelen voor digitale geletterdheid in de zomer van 2025 definitief worden gemaakt en daarna vastgelegd in [een wet](#). Aangezien dit voor veel scholen een nieuw onderwerp is, zijn ze zoekende naar hoe ze het beste invulling kunnen geven hieraan. Deze pilot laat de scholen kennismaken met het aanbod van Digisterker/Doejedigding!.

Doorverwijzen (zie “informatiepleinen” p. 5)

We hopen met de workshops met name de leerlingen te bereiken die geen netwerk hebben dat hen bij digitale regelzaken kan helpen. De jongerenorganisaties zijn belangrijke partners op het gebied van doorverwijzing en kennisuitwisseling. Deze organisaties kunnen de jongeren helpen met individuele vragen, maar dan is het wel belangrijk dat de jongeren zich bewust zijn van de (fysieke) hulp in Leiden. Daarnaast wil BplusC in de toekomst het Informatiepunt Digitale Overheid (IDO) toegankelijker maken voor de jongeren. Een belangrijk onderdeel van de workshops is de jongeren inzicht geven in waar ze fysiek en online hulp kunnen vinden.

Kwetsbare jongeren

De jongeren die het meest kwetsbaar zijn en de grootste risico's lopen, kunnen veel profijt hebben van het aanbod van BplusC. Echter werd BplusC meermaals geadviseerd niet meteen te kiezen voor de meest kwetsbare jongeren. Met kwetsbare jongeren wordt bedoeld op jongeren met meervoudige problematiek en de bibliotheek heeft de expertise op al die vlakken niet in huis. Vandaar dat BplusC binnen de pilot kiest voor alle jongeren in Leiden tussen de 14 en 18 jaar, en niet specifiek de jongeren met een bijkomende kwetsbaarheid.

Bestaand aanbod

Ten slotte helpt het BplusC dat we door de eerdere pilot van Digisterker (zie p. 5-6) ervaring hebben met het geven van de workshops en bekend zijn met de inhoud. We kunnen het aanbod gemakkelijk implementeren en hoeven zo zelf geen aanbod te ontwikkelen. Aangezien de workshops net zijn uitgerold, geeft deze pilot extra inzichten in hoe een bibliotheek met het aanbod aan de slag kan gaan. Digisterker hoopt dat steeds meer bibliotheken met de workshops aan de slag zullen gaan.

Andere samenwerkingen

MboRijnland

We hebben over de pilot verschillende gesprekken gevoerd met mboRijnland om te onderzoeken of zij ook interesse hadden in de workshops. Uit deze gesprekken bleek dat mboRijnland zelf al veel doet op het gebied van voorlichting over en ondersteuning bij digitale (overheids-)zaken. Zij zien daarom minder de toegevoegde waarde van de workshops door BplusC dan teamleiders en docenten van middelbare scholen. Er was vanuit één locatie (Breestraat) wel interesse in een workshop, maar het bleek qua planning niet mogelijk om dit binnen de pilot te realiseren.

Wel kwam uit deze verkennende gesprekken met mboRijnland een andere vorm van samenwerking tot stand: als onderdeel van de pilot heeft BplusC bij mboRijnland Storm Buyingstraat met een stand in de aula gestaan in het kader van de Week van het Geld (24 t/m 30 maart 2025). We spraken een aantal jongeren over wat er financieel verandert als je 18 jaar wordt en wat je rechten en plichten zijn. Er waren tijdens het bezoek van BplusC weinig studenten in de aula. Dit maakte de stap om de studenten aan te spreken groter, omdat het erg opvallend was als wij het gesprek aangingen.

Het was goed dat deze samenwerking met mboRijnland onderdeel was van de pilot. Echter bleek een stand te passief om jongeren effectief te betrekken. Bij een volgende soortgelijke actie is het daarom wenselijk om een actievorm van aanbod te kiezen, bijvoorbeeld door aan te sluiten bij drukke momenten of evenementen met een levendige setting, zoals een informatiemarkt. Belangrijk daarbij is om vooraf goed na te denken over de context waarin je het gesprek aangaat met leerlingen: op welk moment en vanuit welke invalshoek spreek je hen aan?

Da Vinci College ISK

Het Da Vinci College Internationale schakelklas (ISK) is gespecialiseerd in het geven van NT2-onderwijs aan nieuwkomers die nog geen of weinig Nederlands beheersen. Het belangrijkste doel van de ISK is het doorschakelen van kinderen tussen de 12 en 18 jaar naar het vervolgonderwijs, zoals: vwo, havo, mbo, vmbo en praktijkonderwijs.

Bij het Da Vinci College ISK heeft BplusC een verkennend gesprek gevoerd. Er is zeker interesse in de workshops. De jongeren op deze school hebben vaak geen netwerk die hen bij digitale regelzaken kan ondersteunen. Zij zijn juist degenen die hun ouders helpen met regelzaken of ze zijn zonder ouders in Nederland. Om deze jongeren goed te bedienen is een nauwe samenwerking met de docenten noodzakelijk. Er moet voornamelijk gekeken worden naar het taalgebruik en hoe we de informatie overbrengen zodat de leerlingen alles begrijpen. Zo kunnen de belangrijkste begrippen bijvoorbeeld vertaald worden naar de moedertaal en er zijn voor de meeste talen ook docenten die de taal vloeiend spreken.

De workshops sluiten goed aan bij het vak Burgerschap, wat een groot onderdeel van het curriculum is. BplusC heeft het ISK niet meegenomen in de pilot, omdat we in deze pilot niet de tijd hadden om de workshops aan te passen naar de behoeften van deze doelgroep. Echter hoopt BplusC de leerlingen van het ISK volgend schooljaar te kunnen ondersteunen bij het regelen van digitale (overheids-)zaken.

1.6 Pilot 'Jongeren en digitale (overheids-)zaken'

De inhoud van de workshops

Hieronder staat een korte toelichting over de workshops die BplusC heeft aangeboden aan de scholen die interesse hadden in een samenwerking:

 Bank- & Geldzaken (vak: economie, maatschappijleer)

In deze workshop leren jongeren meer over de bank, bankfraude herkennen, de risico's van achteraf betalen en wat er financieel verandert als zij 18 jaar worden.

 Bijbaan (vak: economie, maatschappijleer)

In deze workshop leren jongeren over de rechten en plichten die je hebt wanneer je een bijbaan hebt. Ze leren wat er in een loonstrook staat, en wat loonheffing en loonheffingskorting zijn.

 Studeren (vak: mentorles, LOB)

In deze workshop leren jongeren over het kiezen van een opleiding, het betalen van lesgeld of collegegeld en alles rondom studiefinanciering.

 Zorgverzekering (vak: economie)

In deze workshop leren jongeren over het kiezen van een geschikte zorgverzekering, het betalen van je zorgpremie, het bepalen van je eigen risico en het aanvragen van zorgtoeslag.

 18 jaar (vak: mentorles, LOB, burgerschap)

In deze workshop leren jongeren over wat er verandert als zij 18 jaar worden en wat hun rechten en plichten zijn.

Inhoudelijk zijn de workshops aan te passen naar de wensen en voorwaarden van scholen. We hebben gemerkt dat een goede afstemming met de school van tevoren leidt tot een meer succesvolle workshop. Met name de omvang van de lesuren, de leeftijd van de leerlingen en de mate van voorkennis van de leerlingen bepalen wat er aan bod moet en kan komen in de workshops. Het is mogelijk om op bepaalde onderwerpen in te zoomen of om zaken weg te laten. Binnen de pilot wilde BplusC de workshops het liefst geven aan leerlingen op het vmbo in hun examenjaar. De meesten komen dichtbij hun achttiende levensjaar en ze gaan bijna starten met, of denken na over, een vervolgstudie aan het mbo. Bij deze groep sluiten de workshops inhoudelijk het beste aan.

Een belangrijk onderdeel van de workshops is de jongeren inzicht geven in waar ze (fysiek) hulp kunnen vinden. We hopen tijdens een workshop met name de jongeren te bereiken die geen eigen netwerk hebben om hen te ondersteunen bij hun digitale uitdagingen. Binnen de pilot merkte BplusC dat jongeren hun vragen (bijna) niet klassikaal stellen, daarom is het van belang dat de bibliotheek kan doorverwijzen naar plekken voor individuele hulpvragen. Het is aan te raden een beeld te hebben van het sociale netwerk voor jongeren in jouw stad, dorp of gemeente. Als workshopleider kun je doorverwijzen naar de jongerenorganisaties, de ondersteuning die er straks op het mbo is voor studenten en natuurlijk naar het aanbod bij de bibliotheek.

We hebben steeds de inhoud van de workshops doorgenomen met de docenten die betrokken waren. De docenten kennen de leerlingen goed en weten daarom beter waar de behoeften liggen en welke werkvormen passend zijn. Daarnaast weten de docenten welke onderwerpen er binnen het curriculum onderbelicht blijven. Voor de pilot heeft BplusC samengewerkt met drie voortgezet onderwijs scholen in Leiden: Da Vinci College Lammenschans, Vso Leystede en Visser 't Hooft Lyceum. Voor een overzicht van alle scholen die de bibliotheek heeft benaderd, zie bijlage B. Hieronder worden de ervaringen uit de pilot verder besproken. Hierbij is alle input van de betrokkenen meegenomen.

Het voorbereiden en geven van de workshops

Contact met de scholen

We hebben gemerkt dat het belangrijk is om voldoende tijd uit trekken om de scholen te benaderen. Scholen moeten soms ver van tevoren bepalen welke activiteiten in het curriculum passen. Het helpt om de workshops binnen een pilot aan te bieden. Veel docenten stonden open voor het 'uitproberen' en kunnen dan op korte termijn vaak gemakkelijk ruimte maken in een LOB-les (LOB = Loopbaanoriëntatie en -begeleiding) of mentorles.

Op het gebied van digitale vaardigheden voor jongeren hadden we nog geen samenwerkingen met scholen, maar BplusC werkte al wel samen met scholen voor voortgezet onderwijs ten behoeve van activiteiten op het gebied van cultuureducatie. We hebben het netwerk van één van

onze collega's van cultuureducatie gebruikt om de vo-scholen te benaderen voor de workshops. We merkten dat we in eerste instantie het beste contact konden leggen met de teamleiders van scholen. Teamleiders reageren over het algemeen sneller dan docenten en weten goed welke docenten interesse hebben in workshops.

BplusC is langs gegaan bij de scholen om verkennende gesprekken te voeren. Voor de scholen is het belangrijk dat er één aanspreekpunt is bij de bibliotheek en de coördinatie van de workshops ligt hoofdzakelijk bij de bibliotheek. Het is goed om rekening te houden met dat je als bibliotheek vaak het initiatief neemt en geregeld opnieuw moet bellen of mailen om afspraken te kunnen maken.

Randvoorwaarden en heldere afspraken maken met de scholen

Er zijn een aantal afspraken die je als bibliotheek met de school kunt maken. Door duidelijke voorwaarden te stellen laat je als bibliotheek zien dat je de gastles serieus neemt. Hieronder staan de afspraken die BplusC tijdens de pilot met de scholen heeft gemaakt.

- *De klassen zijn niet groter dan 20 leerlingen.*
Zeker als je met (inter)actieve werkvormen aan de slag wil gaan, kun je de leerlingen moeilijk bedienen als de klassen te groot zijn. Daarnaast vraag je tijdens een workshop veel inbreng van de leerlingen en is het waardevol als iedere leerling de mogelijkheid krijgt om mee te praten. In een kleine(re) groep is het gemakkelijker een veilige sfeer te creëren waar ook kwetsbare en persoonlijke zaken gedeeld kunnen worden.
- *De docent is aanwezig tijdens de les.*
Houd rekening met onrust in de klas. Het is belangrijk om de docent te vragen actief deel te nemen. Zij kennen de leerlingen en dynamiek in de klas veel beter dan jij en kunnen zorgdragen voor de orde in de klas.
- *Digibord, PowerPointpresentatie en laptops*
Er zijn een aantal praktische zaken die je vooraf goed moet afstemmen met de desbetreffende school. Zo is een digibord in het klaslokaal noodzakelijk. Het is ook prettig om af te spreken dat je voor het lesuur tijd hebt om je te installeren. Stuur de PowerPointpresentatie vooraf naar de docent en naar je collega als je samen de workshop geeft. Zo weet je zeker dat je de PowerPointpresentatie kunt gebruiken tijdens de workshop. Scholieren kunnen gebruik maken van laptops of chromebooks van de desbetreffende school. Het kost vaak even tijd om deze op te starten, maar de leerlingen zijn gewend om met de laptops te werken. Bij sommige scholen mogen de leerlingen een telefoon gebruiken, dan kun je werken met het scannen van QR-codes.

Reacties op de workshops

Bevindingen jongeren

Om feedback te krijgen van de jongeren die hebben deelgenomen aan de workshops, hebben de betrokken docenten de leerlingen een aantal vragen gesteld over de workshop. De reacties van de leerlingen geven een idee van de ervaringen binnen de doelgroep. De vragen die de leerlingen hebben beantwoord, staan in bijlage C. De uitgebreide reacties van de leerlingen per school zijn ook te vinden in bijlage C. Hieronder zijn een aantal reacties op de workshops '18 jaar' en 'Bank- & Geldzaken' uitgelicht.

Workshop '18 jaar'

Leerlingen onthouden vooral praktische zaken, zoals wat je moet regelen als je 18 wordt, en informatie over studiefinanciering. Het onderwerp geld maakte veel indruk, mede doordat dit nieuw en relevant was voor hen. Inzicht in inkomsten en uitgaven werd als waardevol ervaren. Sommige leerlingen vonden de informatie (nog) niet relevant, omdat ze nog geen 18 zijn. Daardoor zijn ze er na de workshop niet actief mee aan de slag gegaan.

Workshop 'Bank- & Geldzaken'

Het onderwerp appfraude maakte indruk; leerlingen gaven aan nu beter te begrijpen dat ze alert moeten zijn. Het voorbeeld over het checken van de betaallink van een Tikkie was concreet en

direct toepasbaar. Sommige leerlingen zijn hun bankrekening vaker gaan controleren na de workshop. Ook werd aangegeven dat de workshop voor de helft van de klas goed aansloot, maar dat het voor de andere helft beter afgestemd zou kunnen worden op hun situatie en interesses, zoals studeren of wonen.

Bevindingen workshopleiders

Het was heel waardevol om meerdere mensen te betrekken bij het geven van de workshops. Het helpt om samen een workshop te geven, omdat je dan de aandacht kunt verdelen over de klas. Eerdere pilots en onderzoeken lieten zien dat jongeren eerder informatie aannemen van andere jongeren. BplusC ging daarom voor de pilot op zoek naar jongeren die de workshops op de scholen konden geven. Het ging om een oud-stagiaire en een vrijwilliger van BplusC die al eerder bij het project betrokken waren en twee studenten van [Leren met de stad](#). Ook hun bevindingen zijn meegenomen en zijn hieronder beschreven.

“Als student merk ik dat jongeren zich sneller openstellen wanneer iemand van ongeveer hun eigen leeftijd de workshop geeft. Ze voelen zich meer begrepen en durven makkelijker hun mening te geven.” -- Student Leren met de Stad

Om vervolg te geven aan de workshops moest BplusC op zoek gaan naar mensen die de workshops in de toekomst kunnen geven. Door collega's van BplusC werd het initiatief 'Leren met de stad' onder de aandacht gebracht. Na een aantal verkennende gesprekken met medewerkers van dit initiatief kwamen we tot de conclusie dat het geven van de workshops erg mooi aansluit bij de studenten die de opleiding Sociaal Juridische Dienstverlening volgen. BplusC heeft samen met de studenten onderzocht wat er nodig is om studenten zoveel mogelijk zelfstandig de workshops te laten geven.

De meest relevante bevindingen van de workshopleiders zijn hieronder beschreven.

Didactiek:

Het is van belang om de toolkit voor workshopleiders te versterken. Dit kan in de vorm van trainingen, observaties en didactische tips. Het werd als prettig ervaren wanneer een docent actief deelnam aan een workshop en gedeeltelijk de verantwoordelijkheid nam voor de participatie van de leerlingen tijdens het lesuur.

“De betrokkenheid van de leerlingen maakte het geven van de workshop leuk. De gesprekken die je hebt over bijvoorbeeld geld of een bijbaan geven inzicht in de belevingswereld van de jongeren. Ze zijn daarnaast benieuwd naar mijn ervaringen als workshopleider.” -- Vrijwilliger BplusC

Inclusie:

Het is belangrijk om tijdens de workshop te toetsen of de leerlingen mee kunnen komen met het taalgebruik en of ze de begrippen kennen. Er zijn binnen de klas verschillen in de mate van voorkennis op het gebied van digitale (overheids-)zaken. Daarnaast ga je begrippen gebruiken die veel leerlingen nog niet eerder hebben gehoord.

Doorverwijzen en vervolg:

Er kan nog beter worden nagedacht over het doorverwijzen en vervolg geven aan een workshop. BplusC zou zelf vervolgmateriaal kunnen ontwikkelen voor scholen. Je kunt hierbij denken aan posters met QR-codes, inloopspreekuren op een school en extra lesmateriaal voor de docenten.

Bevindingen docenten

Docenten hebben enthousiast gereageerd op de workshops. Ze zien bij hun leerlingen veel vragen over digitale regelzaken, en hebben zelf in hun lessen maar weinig ruimte om hierop in te gaan. Deze workshops zijn daar dus een goede aanvulling op. Veel docenten zijn ook verrast over het uitgebreide aanbod van de bibliotheek: zo hebben de workshops en het contact met BplusC ook hen nieuwe inzichten gegeven. Echter zijn er wel een aantal aandachtspunten en aanpassingsvoorstellen door de docenten gegeven.

Herhaling:

Een workshop geeft veel nieuwe informatie in een korte tijd en dat is moeilijk te bevatten voor de leerlingen. Zonder herhaling zal niet veel van de inhoud van een workshop beklijven. Een voorstel is het inbedden van de workshops in een lesprogramma over meerdere lessen.

"Ik denk dat de gedachte achter de workshop goed is en ook wel een gat vult. Het gaat om praktische zaken die veel leerlingen wellicht missen als er niet op gewezen wordt. Echter is het te complex om in een vrij losstaand uurtje te bespreken." -- Docent Da Vinci College Lammenschans

Aansluiten bij vakken:

De LOB-les (LOB = Loopbaanoriëntatie en -begeleiding) of mentorles bleken geschikte lesuren voor een workshop. Daarnaast zou je de workshops kunnen integreren in vakken als economie en burgerschap. De bibliotheek en school kunnen in overleg een reeks workshops plannen.

"Het zou wenselijk zijn om de workshops eerder in het schooljaar te plannen. De periode waarin deze plaatsvond, viel namelijk samen met de drukke examenvoorbereiding, wat het minder ideaal maakt." -- Docent vso Leystede

Timing:

De workshops zullen minder goed worden ontvangen door leerlingen als ze bijvoorbeeld in een examenperiode zitten. Daarom moeten de workshops worden verankerd op geschikte momenten in het schooljaar. In het onderwijs moet er veel gepland worden binnen het curriculum, dus is het aan te raden om op tijd met de school geschikte momenten te kiezen.

Aansluiten bij de belevingswereld:

Het helpt als de inhoud van de workshop relevant en herkenbaar voor jongeren wordt gemaakt. De workshops moeten goed aansluiten op de leefwereld van leerlingen, want herkenbare en praktische thema's zorgen voor meer betrokkenheid. Zo realiseren ze zich dat het echt over hen gaat en hopelijk activeert dit de leerlingen om naar hun persoonlijke situatie te kijken.

1.7 Aanbevelingen

Structureel onderdeel van het curriculum

Uit de bevindingen blijkt een eenmalige workshop onvoldoende om jongeren te activeren. In samenwerking met de scholen kan de bibliotheek hierop inspelen door digitale geletterdheid structureel onderdeel te maken van het curriculum.

Scholen gaven naar aanleiding van de pilot aan eerder in het proces betrokken te willen zijn. De bibliotheek kan in samenwerking met scholen digitale geletterdheid integreren in bestaande vakken, zodat leerlingen er op meerdere momenten mee in aanraking komen. Hiervoor zou een reeks workshops van Digisterker geschikt zijn. Bibliotheken kunnen deze in samenwerking met jongerenorganisaties of docenten geven. De workshops kunnen daarnaast aansluiten bij een jaarlijks programma rond digitale weerbaarheid of mediawijsheid op scholen.

De bibliotheek zou ook kunnen kiezen voor een 'train-de-trainer'-aanpak, waarbij de bibliotheek het aanbod introduceert en docenten zelf aan de slag gaan. Zo wordt de inhoud eigendom van de school en kan deze herhaald en verdiept worden. Mogelijk kan de bibliotheek een startworkshop geven, waar de docent op kan voortborduren. Scholen kunnen gebruik maken van de lesmaterialen van Doe je Digiding!. Dit is een lesprogramma voor scholen over de digitale overheid. De lesprogramma's zijn beschikbaar voor docenten praktijkonderwijs, vmbo/mbo, en vanaf begin 2025 voor havo/vwo.

Samenwerken met jongerenorganisaties

De samenwerking met jongerenorganisaties, studieadviseurs en medewerkers binnen het onderwijs, kan worden versterkt. Er is veel bereidheid tot samenwerking, mede dankzij het bereik en de faciliteiten van de bibliotheek. De jongerenorganisaties hebben weer de expertise in omgang met en het bereiken van jongeren. In Leiden richt SHout! zich op jongeren vanaf 18 jaar

en SOL op alle jongeren (4-27 jaar) in de gemeente Leiden. Beide organisaties bieden waardevolle aanknopingspunten voor gezamenlijke initiatieven. Samenwerkingen versterken de impact en zorgen voor een waardevolle wisselwerking.

Zo kan de bibliotheek jongerenorganisaties een plek geven op het informatieplein, en op die manier ruimte bieden aan initiatieven van jongerenorganisaties. Daarnaast is het mogelijk om gezamenlijke programmering te verkennen. Een voorbeeld is een 'Ik word 18'-dag. De jongerenorganisaties bezitten veel kennis en ontwikkelen veel lesmateriaal, spellen etc. Het is aan te raden voor een bibliotheek om een duidelijk overzicht van het bestaande aanbod te hebben. Zo ga je niet doen wat andere organisaties al goed doen.

Medewerker bij de bibliotheek

Een medewerker binnen de bibliotheek die zich actief bezighoudt met jongerenprogrammering, bij voorkeur iemand met affiniteit met de doelgroep en expertise in digitale geletterdheid, is cruciaal. Deze medewerker is als het ware de ambassadeur voor de jongerendoelgroep en een duidelijk aanspreekpunt voor externe partners.

Digitale geletterdheid als onderdeel van dBos (STEK)

BplusC is nog niet zo lang geleden gestart met de Bibliotheek op School (dBos), onder de naam [STEK](#). Hoewel de focus in deze fase ligt op het primair onderwijs, is het wenselijk dat digitale geletterdheid vanaf de start wordt meegenomen in de ontwikkelplannen. Wanneer BplusC start met dBos op het voortgezet onderwijs, kan digitale geletterdheid een belangrijk onderdeel van het aanbod zijn.

Subdoelgroepen (Da Vinci College ISK en Statushouders)

BplusC kan zich na deze pilot de vraag stellen: wat kunnen we nu nog betekenen voor andere doelgroepen? Hopelijk blijft er ruimte om te experimenteren en voor mogelijke nieuwe pilots.

Als BplusC doelgroepen als statushouders of leerlingen van het Da Vinci College ISK wil ondersteunen, vraagt dit doorontwikkeling van bestaand aanbod. Dit zal zorgvuldig in samenspraak met experts (bijvoorbeeld docenten) gedaan moeten worden. Er is een duidelijke noodzaak om deze groepen te ondersteunen bij hun digitale uitdagingen, maar de bibliotheek moet hiervoor wel de nodige kennis en middelen bezitten.

1.8 Contact

Wilt u in contact komen met BplusC om verder te praten over dit thema? Of ziet u aanknopingspunten voor een samenwerking met BplusC? We vragen u dan om te mailen naar Janneke van Tilborg (Programmaleider Inclusie): j.vantilborg@bplusc.nl

1.9 Bijlagen

Wilt u in contact komen met één van de onderstaande organisaties? We vragen u dan om te mailen naar Janneke van Tilborg (Programmameider Inclusie): j.vantilborg@bplusc.nl

Bijlage A

Welzijnsorganisaties
Leidse Laptoppers
SHout!
SOL in Leiden
Incluzio Leiden
Incluzio Leiderdorp (participatie en meedoen, buurthuizen)
JES Rijnland
Humanitas Thuisadministratie
SchuldHulpMaatje Leiden
Stichting Leergeld
Buzz (mensen met afstand tot de maatschappij)
GGD Hollands Midden
Sociaal wijkteam Leiden
Jeugdteams Leidse Regio
Vluchtelingenwerk Leiden
Experts
Bumpy Road
DigitalChildRights
Digisterker
Gemeente Leiden
Beleidsmedewerker laaggeletterdheid
Leidse Inburgering (Statushouders)
Beleidsmedewerker WMO-Jeugd 16-27 jaar
Stadsbank Gemeente Leiden
Beleidsadviseur Studentenzaken
Leren met de stad
Bibliotheken
Bibliotheek Kennemerwaard
Bibliotheek Rotterdam
Jongerenbib Permeke
Bibliotheek Venlo
Bibliotheek AanZet
Bibliotheek Den Haag
Theek5 Oosterhout
Koninklijke Bibliotheek

Bijlage B

mboRijnland
Adviseur OSC Breestraat en Storm Buyingstraat
Adviseur OSC Lammenschans
Middelbare scholen
Bonaventura Agora
Bonaventura College Burggravenlaan

Da Vinci College Kagerstraat
Da Vinci College Betaplein
Leonardo Da Vinci College
Da Vinci College ISK
Driestar
Duinzicht
Marecollege
Northgo College
Visser 't Hooft Lyceum
Vso Leystede
Leo Kanner VSO

Bijlage C

Vragen aan jongeren over de workshops:

- Wat is je het meest bijgebleven van de workshop?
- Heb je nieuwe dingen geleerd tijdens de workshop?
- Heb je tips om de workshop beter te maken?
- Wie heeft er al wat uitgezocht/actie ondernomen na de workshop?
- Op welke manier(en) zou je het liefst ondersteuning krijgen bij Digitale (overheids-)zaken? Meer workshops, individuele hulp bij jongerenorganisaties of de bibliotheek, via chat en mail, inloopspreekuur op jouw school?
- Welke andere thema's lijken je interessant? Zorgverzekering (digitale zorg), studeren (en wonen), bank- en geldzaken en bijbaan. Zie ook de bijlage voor een korte toelichting bij de workshops.
- Zou je de workshop aanraden aan een ander?

Da Vinci College Lammenschans

Vmbo leerjaar 4

Leeftijd: 15 en 16 jaar

Workshop: 18 jaar

Wat de jongeren het meest is bijgebleven van de workshop, was dat het over veel geld ging. Vooral de informatie over studiefinanciering bleef hangen; dat maakte indruk. De zorgtoeslag kwam ook aan bod, maar die werd minder goed onthouden. De leerlingen hebben vooral praktische informatie onthouden, zoals de details over wat je moet regelen als je 18 wordt. De algemene boodschap – dat er veel verandert en dat je zaken moet regelen bij verschillende instanties – leek minder goed te landen.

Voor de leerlingen was vrijwel alle informatie nieuw, wat op zichzelf al een belangrijk aandachtspunt is. Ze hadden er vooraf weinig tot geen kennis over. Uit de feedback van de leerlingen bleek dat geen enkele leerling na afloop van de actief iets heeft uitgezocht of ondernomen. De leerlingen zijn er dus nog niet verder mee aan de slag gegaan. Dat lijkt deels te verklaren doordat de meeste van hen nog geen 18 zijn, en het onderwerp daardoor niet als direct relevant wordt ervaren. De docent gaf aan dat de leerlingen vaak niet zo bezig zijn met zaken die verder in de toekomst liggen.

Wat betreft ondersteuning bij digitale overheidszaken, hadden de leerlingen geen duidelijke voorkeur. Ze hadden hier nog niet echt een beeld bij gevormd. De genoemde opties – zoals meer workshops, individuele hulp via jongerenorganisaties of bibliotheek, contact via chat en mail, of een inloopspreekuur op school – spraken nog niet echt tot de verbeelding.

Vso Leystede

Vmbo leerjaar 4

Leeftijd: 14 t/m 17 jaar

Workshop: 18 jaar

Bij deze leerlingen was vooral blijven hangen dat het belangrijk is om inzicht te hebben in je eigen financiën. Ze vonden het waardevol om stil te staan bij wat er binnenkomt en wat je uitgeeft. Daarnaast werd het gewaardeerd dat duidelijk werd uitgelegd wat er allemaal verandert als je 18 jaar wordt – dat gaf hen meer overzicht en houvast.

Voor de meeste leerlingen gold echter dat ze niet heel veel nieuwe dingen hebben gehoord. Sommigen hebben een oudere broer of zus, waardoor veel van de informatie hen al bekend was. De leerlingen vonden het prettig en zinvol om de onderwerpen uit de workshop met elkaar te bespreken. Na afloop van de workshop had nog niemand concrete stappen ondernomen, al gaf één leerling aan er thuis wel over gesproken te hebben met de ouders. Dat laat zien dat het onderwerp in elk geval aanzet tot nadenken en gesprekken.

Over het algemeen werd de workshop als zinvol ervaren. Er is ook behoefte aan andere thema's, zoals de zorgverzekering en alles wat met zorg te maken heeft – zeker voor jongeren met een lichamelijke beperking. Er leven vragen over wat daar allemaal bij komt kijken, en daar zou extra aandacht voor mogen zijn.

Visser 't Hooft Lyceum

Vmbo leerjaar 3

Leeftijd: 14 en 15 jaar

Workshop: Bank- en geldzaken

Wat bij de workshop het meest is blijven hangen, is het belang van waakzaamheid rondom appfraude. Leerlingen gaven aan dat ze nu beter begrijpen dat je alert moet zijn op dit soort digitale oplichting. Ook werd benadrukt dat het verstandig is om je bankrekening regelmatig te controleren, iets wat door de workshop meer onder de aandacht kwam. Een concreet nieuw inzicht dat genoemd werd, was hoe je kunt checken of een betaalverzoek, zoals een Tikkie, echt is. Dat praktische voorbeeld sloeg goed aan en was voor sommigen direct toepasbaar in hun dagelijks leven.

Na de workshop gaven sommige leerlingen aan dat ze sindsdien hun bankrekening vaker zijn gaan bekijken – een eerste stap richting bewuster omgaan met geld en digitale veiligheid. Wat betreft ondersteuning bij digitale (overheids-)zaken, was het idee dat je ook prima zelf actie kunt ondernemen. Bijvoorbeeld door naar de bibliotheek te gaan voor hulp of informatie. Daarnaast werden contactmogelijkheden via chat of e-mail genoemd als toegankelijke vormen van ondersteuning.

Als het gaat om thema's die interessant worden gevonden voor een volgende workshop, werd "studeren en wonen" genoemd. Deze onderwerpen sluiten aan bij de belevingswereld van jongeren die zich voorbereiden op een volgende stap in hun leven. De mening over de workshop was verdeeld: in de klas scoorde deze ongeveer 50/50. Dat betekent dat het voor een deel van de leerlingen zeker waardevol was, terwijl het voor anderen mogelijk nog beter zou kunnen aansluiten bij hun behoeften of interesses.